

BETWEEN ORNAMENTS, SOCIAL STATUS AND SYMBOLISM. SPECTACLE-SHAPED PENDANTS OF THE TRANSYLVANIAN BRONZE AGE

CRISTIAN IOAN POPA

În cadrul elementelor de podoabă aflate în uz, la modă, în perioada de început a Epocii Bronzului, un loc aparte îl ocupă pandantivele-ochelari (Brillenspiralen). Piese extrem de rare pentru Transilvania, încărcate cu o simbolică evidentă dar și exponente ale unui anumit statut social, pandantivele de acest tip au o evoluție ce începe la finele Eneoliticului și continuă până în prima epocă a fierului.

În lucrarea de față, ne propunem să discutăm piesele care se încadrează la începutul epocii Bronzului din Transilvania, întrucât acestea formează o categorie unitară din punct de vedere tipologic. Pandantivele-ochelari din Transilvania, cunoscute până în momentul de față, provin în întregime din Munții Apuseni. Toate exemplarele care au un context sigur, au făcut parte, fără excepție, din inventarul unor morminte tumulare (Livezile-Dealul Sârbului, Poiana Aiudului-Dealul Velii, Ampoița-Peret, Mada-Chiciorele). Aceste podoabe se purtau la gât, la Mada fiind descoperit și șnurul răsucit din materie vegetală de care era atârnat pandantivul.

Merită subliniată și o constatare interesantă. În Transilvania, în aria culturii Coțofeni, unde astfel de artefacte lipsesc, în faza finală (III) avem numeroase reprezentări ale unor astfel de piese pe vasele ceramice. O situație similară o avem și pentru cultura Wietenberg, din care lipsesc asemenea podoabe, dar regăsim o reprezentare pe un vas. În parametrii similari discutăm și pentru aria culturii Žuto Brdo-Gârla Mare unde, la gâtul unor statuete antropomorfe, apar redate pandantive-ochelari, însă nu se cunosc ca artefacte de metal. În schimb, în perioada Bronzului Timpuriu, în același spațiu, cunoaștem piese de metal, lipsind însă total reprezentările pe ceramică.

Tipul specific pentru începutul epocii bronzului din Transilvania, îl definim ca un tip distinct de „grupa danubiană”, pe care noi îl numim „vest-transilvănean”. Pandantivele-ochelari descoperite în mormintele tumulare din Munții Apuseni, le datăm la sfârșitului BT II transilvănean, iar din punct de vedere cultural, ele aparțin, cel mai probabil, grupului cultural Copăceni.